

Bokmeldinger

M. L. Daneel, *Old and new in Southern Shona independent churches, vol. III: Leadership and fission dynamics*, Guweru: Mambo Press, 1988.

M. L. Daneel, *Fambidzano: Ecumenical movement of Zimbabwean independent churches*, Guweru: Mambo Press, 1989.

Forfatteren av disse to gedigne studiene av uavhengige stedegne kirker i Zimbabwe er professor i missiologi ved University of South Africa, og er født og oppvokst i Zimbabwe. Det har gitt ham enestående forutseneringer både som engasjert kirkearbeider og økumen og som forsker. Blant hans viktigste studier er de to første bindene av *Old and new in Southern Shona independent churches* fra 1971 og 1974, der han i første bind gir den historiske bakgrunn for disse kirkene, og i andre bind analyserer dynamikken bak vekst og rekruttering.

Det tredje bind i serien, som her omtales, tar særlig for seg dynamikken i lederskap og splittelse i de uavhengige kirkene. I tillegg har han skrevet om religiøse tradisjoner i shona-kulturen og også om uavhengige kirker i en videre afrikansk sammenheng. Den andre av hans bøker som omtales, dreier seg om den første økumeniske bevegelse av de uavhengige kirkene i Zimbabwe, *Fambidzano*, som han selv har vært en av initiativtakerne til. Bevegelsen har nå tilslutning fra 70 kirker, og står bak økumenisk samarbeid, teologisk utdannelse og utviklingsprosjekter.

Det er et overveldende materiale som fremlegges i disse bøkene, som både rommer analyser og en rekke

appendix med dokumentasjon. Undertegnede har ikke mulighet til å vurdere hverken enkeltheter eller helhet, men det virker både grundig og vederheftig. Daneels tilnærming er «participating observation», en aktiv deltakelse i bevegelsene som går sammen med åpen teologisk vurdering og kritisk analyse av både sterke og svake sider. Daneel viser hvor dynamisk prosessen er i utviklingen av de uavhengige kirkene, og hevder at den som lærer dem å kjenne på nært hold, vil få større forståelse for deres kristne røtter.

Ett av de punktene Daneel forsøker å bryte nytt land, er tolkningen av det messianske lederskap i de uavhengige kirkene. Han påpeker at «messiansk» kan være misvisende, og foretrekker termen «ikonisk lederskap», basert på en iboende kristologi: «ikonisk» sikter til en lederrolle som oversetter og tolker Kristus på en konkret måte og dermed gjør ham forståelig i den stedegne sammenhengen.

Notto R. Thelle

Berit Dahl, *Bortsendt: Om barn mellom kulturer*. Oslo: Universitetsforlaget, 1990.

«Dette er vårt bidrag til misjonshistorien,» skriver Berit Dahl til slutt i sin bok om misjonærbarns skjebne. Det er ingen objektiv analyse av misjonærbarns oppvekstvilkår og den debatten som i de senere år har foregått også i norsk misjonsmiljø, men en meget personlig rapport om egen oppvekst, ensomhet, følelser i for-

hold til foreldres misjonærkall og misjonens forventninger. Dahls rapport er ganske stillfarende og enkel, men har en intensitet i fremstillingen som formidler noe av det indre drama som altfor ofte har vært skjult eller fortrengt.

Berit Dahls tekst understrekes på en dramatisk måte av Kari Grasmos malerier fra barndom og oppvekst som misjonærbarn i Japan. Om Dahl taler med en stille intensitet, er Grasmos bilder og kommentarer stille skrik, så hjerteskjærende og rystende at man vanskelig glemmer dem. Ord og kommentar blir underlig fattige overfor slike vitnesbyrd.

Det er gledelig at norsk misjon har begynt å ta misjonærbarns situasjon på alvor. Det er nesten ikke til å forså at ikke situasjonen til andre barn i liknende situasjoner også er kommet under debatt: barn til diplomater, forretningsfolk, u-landsarbeidere og andre utenlandsnordmenn. Berit Dahl og Kari Grasmos «bidrag til misjonshistorien» som ikke bør glemmes. De har også vært med på en prosess som tvinger misjonen til å se mer på barnas behov, på barnas premisser.

Notto R. Thelle

Pål Repstad, *Mannen som ville åpne kirken: Kristian Schjelderups liv*. Oslo: Universitetsforlaget, 1989.

Kristian Schjelderups navn vekker neppe den store entusiasme i de fleste misjonskretser i Norge. Hans liberale teologi, hans beundring for Østens religioner og hans religiøsitet som ikke kunne la være å se på andre religioner som mulige veier til Gud, og ikke minst hans engasjement i helve-

tesdebatten fra 1953, har ikke bidradd til å gi ham tillit. Samtidig vil man tro at hans personlige utstråling, hans varme og inkluderende forkynnelse, hans intense fromhet med sansen for den religiøse bevegelse, samtidig har skaffet ham en god del venner og beundrere selv i kretser der han etter oppskriften burde vært bannlyst.

I Pål Repstads bok fornermer man hans dype sympati med og beundring for Schjelderup, samtidig som han ganske kritisk analyserer de forskjellige stadiene i hans liv. Vi følger Schjelderup fra barndommens Kristiansand, hans ungdommelige idealisme og søken og tvil, studier i teologi, religion og psykoanalyse, stridsår, hans sammensatte forhold til kirken, arbeidet i Nansenskolen, krig og Griniopphold, hans kristne fornyelse og bispetjeneste, og ikke minst hans engasjement i helvetesstriden. Repstad har hatt rikelig tilgang til kilder, og har tegnet et allsidig og troverdig bilde av et fascinerende menneske. Samtidig har han også levendegjort en viktig epoke i den norske kirkes liv, gitt oss forståelse for dens begrensninger og muligheter i det norske samfunn.

Har Schjelderup i det hele tatt noen relevans for misjonsteologien? Mon ikke! Det ligger iallfall et misjonsperspektiv i bokens undertittel: «Mannen som ville åpne kirken». Han hadde, med alle sine motstridende tendenser, et intenst ønske om å søke troens sannhet og å leve ut sin tro i en større kirke. Slik lyder en av Repstads vurderinger: «Det spørs om ikke Schjelderups syn for å gjøre kirken større i lengden er det eneste som kan motvirke at kirken faller fra hverandre – på den ene siden i en krym-

pende sekt som bare er struktur og krav, og på den andre siden i et folkeflertall på leting etter identitet og fellesskap utover matstrevet, men som bare kjenner religionen i sitt eget liv som helt private, flyktige stemninger. Slik sett er den vel verd å la seg inspirere av Kristian Schjelderups visjon om en åpen folkekirke som møter menneskene der de er» (s. 413).

Notto R. Thelle

Towards the healing of schism: The sees of Rome and Constantinople. Ecumenical documents III. Ed. and tr. E. J. Stormon, SJ. New York: Paulist Press, 1987.

Building unity: Ecumenical dialogue with Roman Catholic participation in the United States. Ed. Joseph A. Burgess and Jeffrey Gros, FSC. New York: Paulist Press, 1989.

Disse to bindene med økumenisk dokumentasjon konsentrerer seg om forholdet mellom den romersk-katolske og den ortodokse kirke (bind 3) og om forskjellige former for romersk-katolsk økumenisk samtale i USA (bind 4). De to første bindene i serien tok opp romersk-katolske økumeniske holdninger og pavelige uttalelser (bind 1) og deretter en rekke bilaterale samtaler mellom Rom og andre kirker (bind 2).

Det må sies uten forbehold at disse bøkene er en uhyre verdifull dokumentasjon om det store spektrum av økumenisk kontakt og samtale den romersk-katolske kirke har vært involvert i. Enhver som vil vite noe om grunnholdninger og nyansatser i katolsk økumenisk tenkning, bør unne seg gleden å stifte bekjentskap med disse bøkene.

Towards the healing of schism tar opp de siste tiårenes dramatiske endringer av forholdet mellom Roma og Konstantinopel. En kort innledning setter det hele i historisk perspektiv, og gir iallfall litt bakgrunn til å forstå ikke minst østkirkens nedarvede skepsis og mistanke overfor Rom. Desto sterkere vitner dokumentene om forsoning og nye holdninger.

Grunnstammen i denne dokumentasjonsamlingen er en bok som ble utgitt av en felles ortodoks-katolsk kommisjon i 1971, med den karakteristiske greske tittelen *Tomos agapis* (Kjærlighetens bok). Den var rett og slett en samling dokumenter og fotografier som berettet om samtaler mellom pave Johannes XXIII og patriark Athenagoras I, begge unike kirkeledere, og så om sistnevntes videre dialog med pave Paul VI. Denne er så utvidet med dokumentasjon av den videre utvikling frem til 1984. Det er sjelden en samling økumenisk dokumentasjon virker direkte oppbyggelig, men den som dukker ned i denne boken, vil fort lese seg glad. I tillegg får man peiling på utviklingen i to av verdens viktigste trostradisjoner.

Building unity er mindre samlet, idet den dokumenterer det mangfold av økumeniske dialoger den romersk-katolske kirke er involvert i i USA. Det er faktisk ganske overveldende å se spekteret av dialogpartnere, fra ortodokse via anglikanere og lutheranere til metodister og baptister, og (gjennom det nasjonale kirkeråd) endog med pinsevenner. For en lutheraner er det mye stoff av interesse, og man kan i de amerikanske katolsk-lutherske samtaler se en interessant parallell til de offisielle samtaler som ble initiert av LVF og

Vatikanet i 1965–66, og som bl.a. førte til den såkalte Maltarapporten i 1972 (grundig dokumentert i bind 2 av serien). De amerikanske samtaler går enda lenger enn Maltarapporten og åpner for ganske vidtgående gjensidig anerkjennelse av kirkefelleskap og embete. Det ville være en overdrivelse å hevde at slike dokumentamslinger er inspirerende lesning, men tatt i betraktning stoffets og stilens tyngde, er det faktisk ganske forfriskende.

Notto R. Thelle

Richard Rohr, *Villmannen: Fire taler om mannsfrigjøring*. Oslo: Land og Kirke/Gyldendal, 1989.

Denne boken av fransiskanerpateren Richard Rohr skal visstnok ha vakt en enorm oppsikt i Tyskland. Gjennom sine teser om nødvendigheten av en ekttere mannsrolle bortenfor kvinnefrigjøring og forvrengte mannsidealener reiser Rohr viktige spørsmål, kommer med interessante observasjoner, og setter igang både følelser og tanker. Med begrepet «villmann» ønsker Rohr å provosere til å gjenvinne forståelsen for det spesielt mannlige, dyder som styrke, beslutsomhet, autoritet, kraft, mannlige seksualitet og energi. Boken er lettlest og bærer preg av å ha blitt formet i foredrag og seminarsituasjoner. Undertegnede har likevel vanskelig for å forstå at boken kan ha skapt slik oppsikt. Det ser da heller ikke ut til at den forventede debatt er kommet i Norge.

Når boken ikke helt vekker det store engasjement, har det kanskje sammenheng med at vår situasjon og våre manns- og kvinneidealener tross alt er noe annerledes enn i Tyskland, der boken først ble utgitt, og i USA, der

Rohr tydeligvis har gjort sine viktigste erfaringer og observasjoner. Selv om det nok er mye man nikker gjenkjennende til både når det gjelder manns- og kvinneroller, tradisjonelle og nye, er det noe med helheten som ikke stemmer. Og selv om Rohrs idealener om «villmann» og mannens utfoldelse av sin iboende energi og styrke er annerledes enn de nedarvede forvrengte mannsidealener, er det såpass mye likhet at de lett kan motive-re til en gjenoppbygning av de nedarvede modeller. På tross av en ny sammenheng og mange modifikasjoner, virker det litt for skjematisk. Mens kvinnelige energi sikter mot kontakt, er mannlige energi rettet inn mot avgrensning (s. 53). Mannlige energi verdsetter fornuft og klarhet (s. 54), den har «sting», er offensiv (s. 59), skapende (s. 62), osv.

Mest utbytte får man kanskje ved å forstå boken på bakgrunn av de idealener forfatteren ble innprentet i sin oppvekst og senere utdanning som fransiskanerpater: ydmykhet, lydig-het, åpenhet, mottakelighet, tillit, vil-lighet til å gi, tålmodighet, typisk «kvinnelige» dyder kirken har innprentet sine troende. Det er verdifulle dyder, innrømmer Rohr, men de må balanseres med andre, mer mannlige egenskaper som selvbevissthet, an-svarfølelse, beslutsomhet, sannfer-dighet, hard og krevende kjærlighet, osv. Som alternativ til en ensidig «fe-minisering» av kristne idealener, kan man lese boken med utbytte. Men de betegnelsene som brukes – ikke minst ord som «mandig», «mannlig» og «kvinnelig» – er så ubeskyttet og uklare at de lett kan misbrukes til gjenoppbygge idealener vi ikke lenger har bruk for.

Notto R. Thelle